

اثر سرعت پیشروی بر مقاومت حرکتی چرخ های لاستیکی

محمدجواد شیخ داوودی^۱ و سعید مینایی^۲

چکیده

تحقیقات متعددی در دنیا در خصوص مکانیک زمین گیرایی و عوامل موثر بر آن انجام گرفته و مدل های پیش بینی زیادی تدوین گردیده ولی بر اساس بررسی های به عمل آمده، تاکنون در مورد تاثیر سرعت پیشروی بر عوامل عملکردی زمین گیرایی رابطه ای تدوین نشده است. در این تحقیق علاوه بر مقایسه مقادیر اندازه گیری شده عوامل عملکردی زمین گیرایی تایر لاستیکی (مدل کوچک) با مقادیر محاسبه شده توسط سه مدل معتبر از مدل های موجود، اثر سرعت پیشروی بر عوامل عملکردی زمین گیرایی نیز مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفت. آزمایش ها ضمن ساخت و تجهیز مخزن خاک سر پوشیده آزمایشگاهی در شرایط کنترل شده اجرا و داده برداری توسط سیستمی شامل حسگرهای مبدل های مختلف، تقویت کننده، دیتالاگر و رایانه انجام گرفت. متغیرهای مستقل آزمایش شامل سه سطح بار عمودی، سه سطح سرعت پیشروی، شش سطح مقاومت خاک و سه سطح لغزش تایر بودند و متغیرهای وابسته آزمایش عبارت بودند از: نسبت های نیروهای زمین گیرایی ناخالص، زمین گیرایی خالص، مقاومت حرکتی و بازده زمین گیرایی. نتایج اثر متقابل متغیرهای مستقل آزمایش بر عوامل عملکردی زمین گیرایی، ضمن تائید دستاوردهای تحقیقات قبلی، نشان داد که سرعت پیشروی بر نیروی زمین گیرایی خالص، نیروی مقاومت حرکتی و بازده زمین گیرایی اثری بسیار معنی دار دارد بنابراین با تکیه بر این نتایج مدلی رگرسیونی برای نسبت نیروی مقاومت حرکتی تدوین گردید که علاوه بر پارامترهای وارد شده در مدل های پیشین، اثر سرعت پیشروی و لغزش نیز در آن دیده می شود. مدل پیش بینی نسبت مقاومت حرکتی^۳ (MRR) تدوین شده به شکل زیر می باشد:

$$MRR = \frac{1.29}{Cn} - 0.015Va + 0.35S + 0.023$$

کلید واژه ها: زمین گیرایی، مخزن خاک، سرعت پیشروی، مدل سازی، تایر لاست

مقدمه

زمین گیرایی صورت گرفته، هنوز روابط و مدل های دقیقی که بتواند به طور عمومی مقدار نیروی زمین گیرایی را برای تمام وسایل زمین گیرا (تایر، شنی و ...) در اندازه ها و شرایط مختلف پیش بینی نماید ارائه نشده است. در این تحقیق علاوه بر مطالعه اثرات پارامترهایی که در مدل های موجود زمین گیرایی و بازده زمین گیرایی چرخ های لاستیکی لحاظ شده اند اثر سرعت پیشروی بر عوامل عملکردی زمین گیرایی نیز که تاکنون در این مدل ها وارد نشده است بررسی می شود. سپس با ارائه یک مدل جدید پیش بینی عملکرد زمین

اصلی ترین نوع توان در دستگاه های کشنده نظیر تراکتور، توان کششی یا مالبندی آنهاست. توان کششی حاصلضرب نیروی زمین گیرایی خالص در سرعت پیشروی واقعی تراکتور می باشد. در دستگاه های کشنده غیر جاده ای به دلایل مختلف، سرعت پیشروی محدود است. بنابراین برای دستیابی به توان کششی بالا باید نیروی زمین گیرایی را افزایش داد. مهمترین عامل محدود کننده ایجاد این نیرو، اثرات متقابل ماشین و خاک و یا به عبارت دقیق تر مکانیک زمین گیرایی می باشد (۳).

۱- استادیار گروه مکانیک ماشین های کشاورزی دانشگاه شهید چمران اهواز (javad1950@yahoo.com)

۲- دانشیار گروه مکانیک ماشین های کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران

$$\frac{\delta}{h} = 0.2 : \text{نسبت خوابیدگی}$$

$$\frac{r}{d} = 0.475 : \text{شاع غلتش به قطر چرخ}$$

$$Cn = \frac{CI.b.d}{W} : \text{عدد چرخ}$$

نسبت یا ضریب نیروی زمین گیرایی ناخالص :

$$GTR = 0.75 \left(1 - \exp^{-0.3 CnS} \right)$$

نسبت یا ضریب نیروی زمین گیرایی خالص :

$$NTR = 0.75 \left(1 - \exp^{-0.3 CnS} \right) - \left(0.04 + \frac{1.2}{Cn} \right)$$

نسبت یا ضریب مقاومت حرکتی:

$$MRR = 0.04 + \frac{1.2}{Cn}$$

که در آن ها:

CI : شاخص مخروط خاک

b : پهنه ای چرخ

d : قطر چرخ

W : بار عمود وارد بر چرخ

h : ارتفاع مقطع تایر

δ : خوابیدگی تایر

S : لغزش چرخ

مدل بریکسیوس (۱۹۸۷)

مدل بریکسیوس بر اساس آزمون های نیروی کشش مالبند تراکتورهای کشاورزی که بوسیله شرکت جاندیر در آمریکا انجام شده، تدوین و ارائه گردیده اند (۴).

نسبت یا ضریب نیروی زمین گیرایی ناخالص:

$$GTR = 0.88 \left(1 - e^{-0.1 N_B} \right) \left(1 - e^{-7.5 S} \right) + 0.04$$

نسبت یا ضریب نیروی زمین گیرایی خالص:

گیرایی بر اساس یافته های تحقیق اثر سرعت پیشروی نیز لحاظ می شود.

حقیقین زیادی در طی سال های گذشته مدل های پیش بینی و ارزیابی عملکرد زمین گیرایی تایرهای برون جاده ای را ارائه نموده اند. بعضی با روش های تحلیلی و سایرین با روش های نیمه تجربی اقدام نموده اند. اغلب روش های نیمه تجربی بر پیش بینی عملکرد جداگانه چرخ های کشیده شونده (گردانیده) و گردنده (گردنده) متمرکز شده اند (۵و۶).

از مدل های موجود در این زمینه سه مدل ارائه شده توسط ویسمر-لوت^۱ (۱۹۷۴) بریکسیوس^۲ (۴) و شارما-پندی^۳ (۹) از اعتبار بیشتری برخوردار می باشند که مدل بدست آمده در این تحقیق بوسیله روابط آماری و همچنین آزمون های آزمایشگاهی با آنها مورد مقایسه قرار گرفته است.

مدل ویسمر-لوت (۱۹۷۴)

مدل کلاسیک ویسمر-لوت تلفیقی از مدل^۴ WES و مدل خاک جانوسی-هاناماتو^۵ می باشد (۷) ا مدل چرخ را با استفاده از نسبت سطح مقطع و خوابیدگی (تغییر شکل تایر در اثر اعمال بار عمودی روی سطح سخت استاندارد) ساده نموده، ولی عامل لغزش را به مدل اضافه کرده اند. مدل های قبلی بر اساس لغزش استاندارد ۲۰ درصد بنا نهاده شده بودند (۱۱). این مدل بر اساس آزمایش های زمین گیرایی تراکتورهای مزرعه در پایان دهه ۱۹۶۰ و آغاز دهه ۱۹۷۰ ارائه شده است (۱۲) این محققین مقادیر استاندارد زیر را در مورد اعداد مختلف چرخ به کار برده اند:

$$\frac{b}{d} = 0.3 : \text{نسبت پهنا به قطر چرخ}$$

1- Wismer-Luth

2- Brixius

3- Sharma-Pandey

4- Waterways Experimentation Station

5- Janosi-Hanamoto

مواد و روش ها

پس از ساخت مخزن خاک و تجهیز آن برای مطالعات زمین گیرایی. مقادیر عوامل عملکردی زمین گیرایی اندازه‌گیری شده در مخزن خاک با چند مدل معتبر و متداول ذکر شده مقایسه گردید، همچین اثرات متقابل پارامترهای تایر، خاک و سرعت پیشروی بر عوامل عملکردی زمین گیرایی مطالعه و بررسی شد. سپس مدل پیش‌یابی نسبت نیروی مقاومت حرکتی تدوین شد. در این مدل برای اولین بار اثر سرعت پیشروی در نظر گرفته شده است.

- تیمارها و سطوح تغییرات در تحقیق با توجه به سوابق مربوط به عملکرد زمین گیرایی عبارتند از:
- ۱- بار عمودی وارد بر سطح تماس بین خاک و چرخ (W)، در سه سطح ۱۰۰۰، ۱۵۰۰ و ۲۰۰۰ نیوتن.
 - ۲- سرعت پیشروی نظری (V)، در سه سطح ۰/۳، ۰/۶ و ۰/۹ متر بر ثانیه.
 - ۳- مقاومت خاک بر اساس شاخص مخروط (C)، در شش سطح ۴۰۰، ۵۰۰، ۶۰۰، ۷۰۰، ۸۰۰ و ۹۰۰ کیلو پاسکال.
 - ۴- لغزش (S)، در سه سطح ۵، ۱۵ و ۲۵ درصد.

مهمترین هدف در این تحقیق تعیین اثر سرعت پیشروی بر عملکرد زمین گیرایی است. همانطور که قبلًا ذکر شد، تاکنون تحقیق منتهی به ارائه مدلی که اثر این عامل در آن لحاظ شده باشد به ویژه در مورد تایرهای لاستیکی غیر جاده‌ای انجام نشده است. بنابراین در تحقیق حاضر با توجه به سرعت های عملی مورد استفاده برای نیروهای کششی زیاد، از سه سطح سرعت پیشروی نظری ۰/۳، ۰/۶ و ۰/۹ متر بر ثانیه برای مطالعه اثر آن بر پارامترهای عملکردی زمین گیرایی تایر لاستیکی استفاده شد. از مخزن خاک متحرک و تجهیزات داده برداری آن به عنوان سامانه اندازه‌گیری استفاده شد (۱).

آزمایش ها در سه سرعت مختلف نظری

$$NTR = 0.88 \left(1 - e^{-0.1 N_B} \right) \\ \left(1 - e^{-7.5 S} \right) - \left[\frac{1.0}{N_B} + \frac{0.05 S}{\sqrt{N_B}} \right]$$

نسبت یا ضریب مقاومت غلت:

$$MRR = \frac{1.0}{N_B} + 0.04 + \frac{0.05 S}{\sqrt{N_B}}$$

او همچنین عدد چرخ جدیدی (N_B) را ارائه نمود:

$$N_B = \frac{CI.b.d}{w} \left[\frac{1 + 5 \frac{\delta}{h}}{1 + 3 \frac{b}{d}} \right]$$

مدل شارما و پندی (۱۹۹۸)

شارما و پندی تایر تراکتورهای کشاورزی را در مخزن خاک با استفاده از خاکهای لوم-شنی رسی مورد مطالعه قرار دادند (۸) بعده شارما و پندی آزمایش‌های مزرعه‌ای با تراکتورهای کشاورزی در شرایط مزرعه‌ای در هند به منظور تعیین الگوی تایر مناسب برای تراکتورهای کوچک دو چرخ محرک انجام دادند (۹) آنها تعریفی برای زمین گیرائی در شرایط کشش نیروی مالبند صفر پیشنهاد نمودند که شبیه به زمین گیرائی خالص ولی با اندکی لغزش بالاتر بود.

$$\mu_{P0} = 0.76 \left(1 - e^{-0.07 N_{CC} S} \right) \\ \mu_{T0} = 0.36 \left(1 - e^{-0.35 N_{CC} S} \right)$$

که در آن:

μ_{P0} : ضریب کشش مالبند

μ_{T0} : ضریب نیروی پیشرانه^۱

N_{CC} : عدد چرخ فریتاغ^۲

$$N_{CC} = \frac{CI.b.d}{w} \sqrt{\frac{\delta}{h}}$$

1- Thrust force ratio
2- Freitag

پیشروی بر NT در سطح $\alpha = 1\%$ معنی دار بود و این بدليل کاهش مقاومت حرکتی در اثر افزایش سرعت می باشد.

با افزایش سرعت کاهش معنی دار در سطح MR $\alpha = 1\%$ داشت. که این پدیده می تواند به علت کوتاهتر شدن زمان بار گذاری تایر برخاک باشد که نشست کمتر و در نتیجه مقاومت غلتشی کمتری را ایجاد می کند (۱۰).

به دليل کاهش MR و افزایش NT ، انرژی لازم برای حرکت تایر کمتر شده و به این دليل TE نیز با افزایش سرعت پیشروی بطور معنی دار در سطح $\alpha = 1\%$ افزایش یافت.

در تلاشی که برای تدوین مدل رگرسیونی مربوط صورت گرفت نیز اثر سرعت پیشروی (در محدوده آزمایش) بر این نیرو معنی دار نبود. لذا می توان نتیجه گرفت که سرعت پیشروی بر نیروی زمین گیرایی ناخالص تاثیر معنی دار ندارد (جدول و نمودار ۱).

سرعت باعث کاهش نیروی مقاومت حرکتی شده است، بنابراین بازده زمین گیرایی بطور معنی دار در سطح $\alpha = 1\%$ افزایش یافته (جدول ۴ و نمودار ۲) جدول ۴ مقایسه میانگین های بازده زمین گیرایی (TE) را در سطوح مختلف سرعت پیشروی (V) توسط آزمون چند دامنه ای دان肯 نشان می دهد که گویای اثر بسیار معنی دار سرعت پیشروی بر بازده زمین گیرایی می باشد. همان گونه که قبلاً ذکر شد، کاهش مقاومت حرکتی باعث کاهش توان تلف شده و در نتیجه افزایش کارائی و بازده زمین گیرایی می شود. چون در شرایط آزمایش افزایش نتایج آزمون مقایسه میانگین مقادیر نیروی زمین گیرایی ناخالص حاصل از اندازه گیری و محاسبه شده توسط مدل ویسمر- لوت که در آن اثر سرعت پیشروی لحاظ نشده نیز اختلاف معنی داری را نشان نداد (جدول ۵).

در این تحقیق با استفاده از داده های آزمایش

(سرعت چرخ) انجام و داده های عملکرد زمین گیرایی اندازه گیری و توسط رایانه در هر سرعت ثبت شده و منحنی های مربوطه رسم گردید.

در این آزمایش هر تیمار سه بار تکرار شد و جمعاً ۱۱۸۵ داده برای هر متغیر آزمایش بدست آمد که از این داده ها در مقایسه مدل ها استفاده شد. در ابتدا MR^1 ، NT^2 ، GT^3 و TE^4 (بازده زمین گیرایی) مقادیر اندازه گیری شده از آزمایش با مقادیر محاسبه ای توسط سه مدل ذکر شده بوسیله آزمون T مقایسه گردید و جداول تجزیه واریانس و جداول مقایسه میانگین ها مربوط به داده های آزمایش رسم و اثرات متقابل متغیرهای آزمایش بررسی گردید.

نتایج و بحث

بر اساس جدول تجزیه واریانس سرعت پیشروی تایر که در سطوح نظری $0/6$ ، $0/۹$ و $0/۰$ متر بر ثانیه اعمال شد تأثیر بسیار معنی دار بر میانگین تمام متغیرهای وابسته تحقیق داشت.

حاصل این پژوهش علاوه بر تأیید نتایج بدست آمده توسط پژوهشگران دیگر در مورد پارامترهای موثر بر زمین گیرایی، اثر سرعت را نیز در مدل بدست آمده نشان می دهد.

جدول ۱ نشان دهنده مقایسه میانگین های نیروی زمین گیرایی ناخالص (GT) در سطوح مختلف سرعت پیشروی است که توسط آزمون چند دامنه ای دان肯 بدست آمده و گویای اختلاف معنی دار بین اثرات سرعت های پیشروی $0/۳$ و $0/۶$ متر بر ثانیه می باشد ولی بین اثر سرعت پیشروی $0/۰$ متر بر ثانیه با اثرات سرعت های $0/۳$ و $0/۶$ متر بر ثانیه در سطح $\alpha = 1\%$ تفاوت معنی دار با مقادیر اندازه گیری شده در تحقیق نداشت. تأثیر سرعت

1- Motion Resistance

2- Net Traction

3- Gross Traction

4- Traction Efficiency

پیش روی بیشتر صورت گیرد.
۲- به علت اینکه در سرعت پیش روی بالاتر، زمان اعمال تنفس بوسیله تایر بر خاک کوتاه تر است، فشردگی کمتری ایجاد می شود. بنابراین در خاک های دارای مقاومت کمتر (مرطوب و نرم)، از نظر کاهش فشردگی توسط تایر، افزایش سرعت پیش روی پیشنهاد می شود.

۳- پیشنهاد می شود آزمایش های اثر سرعت پیش روی بر عوامل زمین گیرایی به ویژه مقاومت غلت و فشردگی خاک در گستره وسیع تری انجام شود.

مدل ریاضی پیش بینی MRR تدوین شد که علاوه بر پارامترهایی که در مدل های پیشین لحاظ شده است اثر دو پارامتر سرعت پیش روی و لغزش نیز در آن دیده می شود، این مدل به روش رگرسیون چند متغیره بدست آمده است.

$$MRR = \frac{1.29}{Cn} - 0.015Va + 0.35S + 0.023.$$

نتیجه گیری و پیشنهادات

۱- با توجه به اینکه عملکرد زمین گیرایی تایر در سرعت های پیش روی بالاتر افزایش می یابد، در مزارعی که امکان دارد، بهتر است کار با سرعت

جدول ۱- مقایسه میانگین های نیروی زمین گیرایی ناخالص (GT) در سطوح مختلف سرعت (V)

میانگین GT (N)	تعداد داده ها	سرعت (V) (متر بر ثانیه)
۶۴۰/۲ A	۱۶۲	۰/۶
۶۳۷/۳ AB*	۱۶۲	۰/۹
۶۲۵/۱ B	۱۶۲	۰/۳

*- میانگین هایی که با حروف مشترک نشان داده شده اند در سطح ۱٪ دارای اختلاف نمی باشند (آزمون دانکن)

جدول ۲- مقایسه میانگین های نیروی زمین گیرایی خالص (NT) نسبت به سطوح مختلف سرعت (V)

میانگین NT (N)	تعداد داده ها	سرعت (V) (متر بر ثانیه)
۴۸۹/۵ A	۱۶۲	۰/۹
۴۶۸/۱ B	۱۶۲	۰/۶
۴۳۹/۰ C	۱۶۲	۰/۳

جدول ۳- مقایسه میانگین های مقاومت حرکتی (MR) در سطوح مختلف سرعت (V)

میانگین MR (N)	تعداد داده ها	سرعت (V) (متر بر ثانیه)
۱۸۵/۱ A	۱۶۲	۰/۳
۱۷۲/۱ B	۱۶۲	۰/۶
۱۴۷/۸ C	۱۶۲	۰/۹

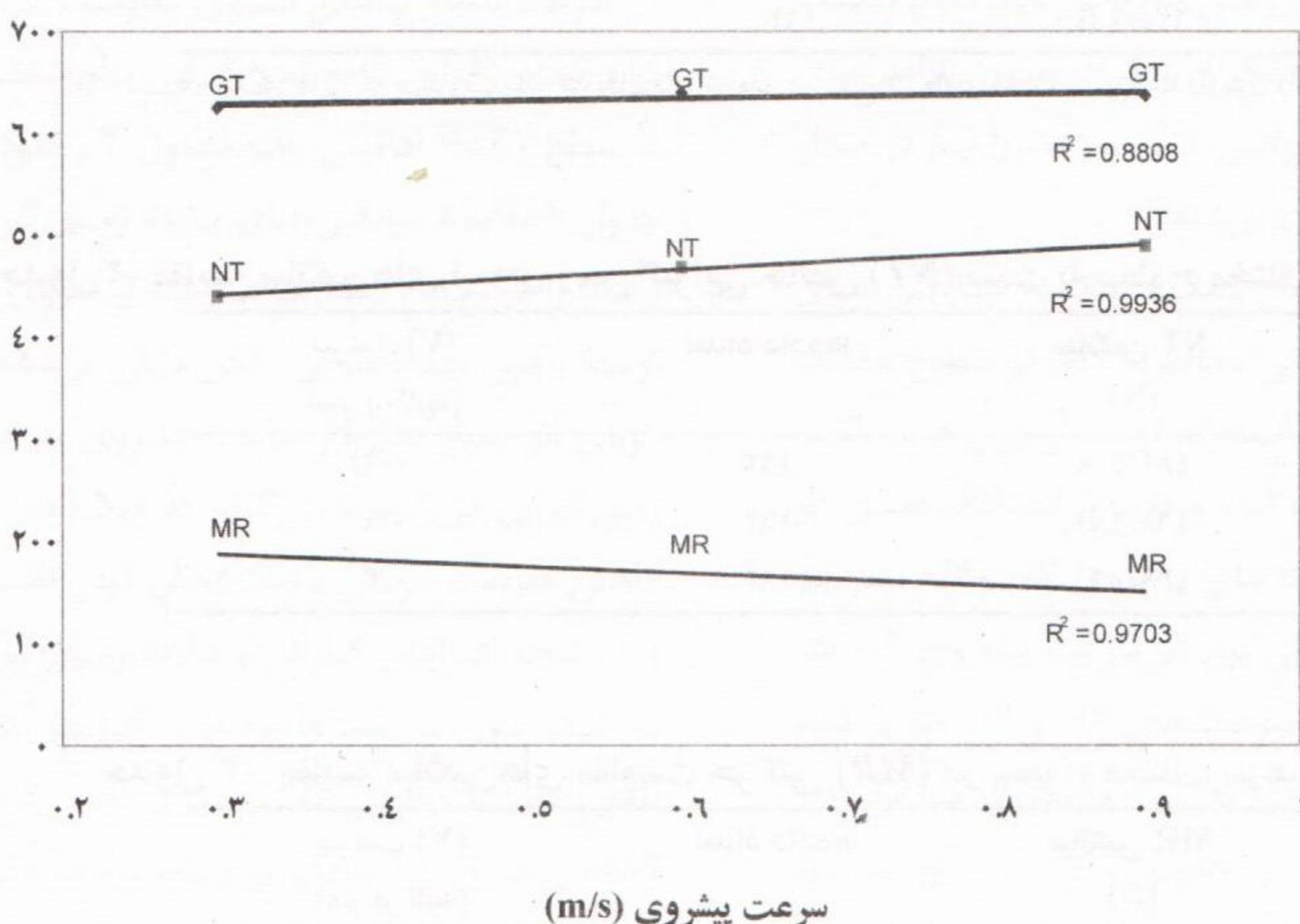
جدول ۴ - مقایسه میانگین‌های بازده زمین گیرایی (TE) در سطوح مختلف سرعت (V)

میانگین TE	تعداد داده‌ها	سرعت (V) (متر بر ثانیه)
۰/۶۴۴ A	۱۶۲	۰/۹
۰/۶۰۴ B	۱۶۲	۰/۶
۰/۵۶۴ C	۱۶۲	۰/۳

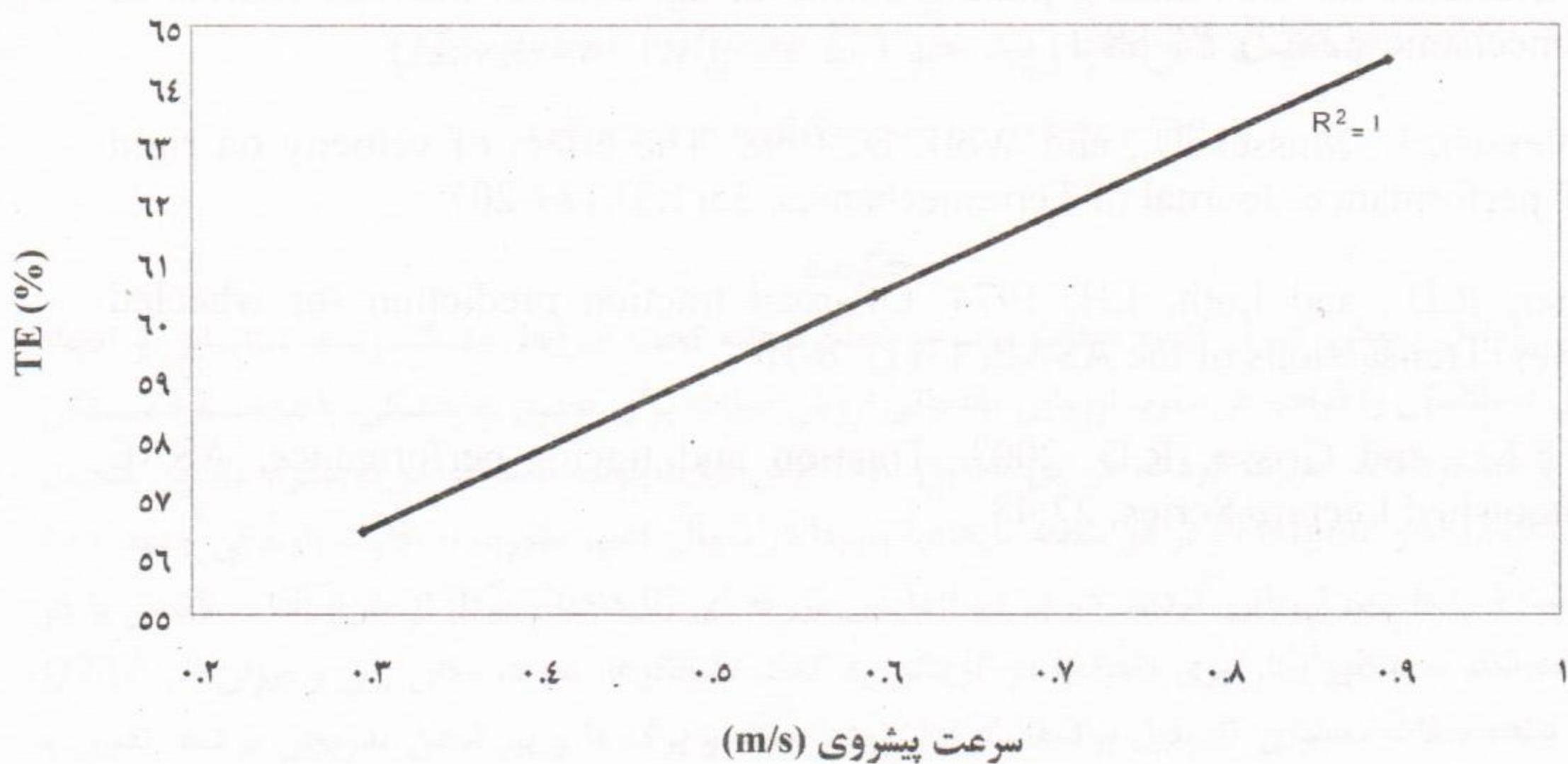
جدول ۵ - مقایسه میانگین نیروی زمین گیرایی ناخالص حاصل از مدل ویسمر - لوت و مقادیر اندازه‌گیری شده

متغیر ها	تعداد	میانگین	معیار خطا	واریانس‌ها	انحراف معیار	T درجه آزادی	T	Prob>1T1
GTw-I مدل	۱۱۸۵	۶۳۶/۶	۲۶۳/۳	۷/۶	۰/۰۶۰۷	۲۳۳۱/۴	۰/۹۵۱۶*	۰/۹۵۱۶*
GTm اندازه گیری	۱۱۸۵	۶۳۵/۹	۲۹۸/۶	۸/۶	۰/۰۶۰۷	۲۳۶۸	۰/۹۵۱۶	۰/۹۵۱۶

*- چون برطبق آزمون واریانس‌ها برابر نیستند، از آزمون نامساوی بودن واریانس‌ها استفاده شده است.

نمودار ۱ - اثر سرعت پیشروی بر پارامترهای GT, NT& MR

نمودار ۲- اثر سرعت پیشروی بر بازده زمین گیرایی

منابع

1. شیخ داودی، م.، مینایی، س.، الماسی، م. و قبادیان، ب. ۱۳۸۴. ساخت و ارزیابی دستگاه کامل اندازه گیری و مطالعه فرآیند زمین گیرایی تحت شرایط کنترل شده. مجله علمی کشاورزی جلد ۲۸ شماره ۱، صص ۱۳ تا ۲۸.
2. Alcock, R. 1986. Tractor-implement systems. Westport, Conn., USA., 204 p.
3. Bager, E. L., Liljedahl, J.B., Carleton, W.M. and Mckibben, E.G. (1979). Tractors and Their Power Units, 2nd ed. New York, N.Y: John Wiley & Sons, 524 p.
4. Brixius, W.W. 1987. Traction prediction equations for bias ply tires. ASAE, USA Paper, 87:1622.
5. Dwyer, M.J. 1984. Tractive performance of wheeled Vehicles. Journal of Terramechanics, 21(1): 19-34.
6. Freitag, D.R. 1965. A dimensional analysis of the performance of pneumatic tires on soft soils. U S Army Waterways Experiment Station, 3:688.
7. Janosi, Z., and Hanamoto, B. 1961. An analysis of pneumatic tire performance on deformable soil. Proceedings of the 1st International ISTVS Conference. Torino-SaintVincent, Italy, 12-16 Gingno 1961: 707-726.
8. Sharma, A.J., and Pandey, K.P. 1998. Traction data analysis in reference to a unique zero condition. Journal of Terramechanics, 35(3): 179-88.

9. Sharma, K.A., and Pandey, K.P. 2001. Matching tyre size to weight, speed and power available for maximising pulling ability of agricultural tractors. *Journal of Terramechanics*, 28(2): 71-88.
10. Shmulevich, I., Mussel, U., and Wolf, D. 1998. The effect of velocity on rigid wheel performance. *Journal of Terramechanics*, 35(1:3).189-207.
11. Wismer, R.D., and Luth, J.H. 1974. Off-road traction prediction for wheeled vehicles. *Transactions of the ASAE*, 17(1): 8-10.
12. Zoz, F.M., and Grisso, R.D. 2003. Traction and tractor performance. *ASAE Distinguished Lecture Series*, 27:48.

The Effect of Forward Speed on Motion Resistance of Rubber Tires

M. J. Sheikhdavoodi¹ and S. Minei²

Abstract

Much research has been performed in the world on traction mechanics and parameters affecting it, and many traction prediction models were developed, but in none of them the effect of forward speed has been taken into account. In this research, traction performance measured values of a rubber tire were compared with the same traction performance values that were calculated by three most common prediction models, and in addition the effect of forward speed on traction performance parameters were measured and evaluated. Tests were performed by fabrication of a laboratory soilbin. Data acquisition was carried out by an instrumentation system consisting of sensors, amplifiers, data logger, and PC. Independent variables were three levels of forward speeds, three levels of normal loads, six levels of soil strengths and three levels of slips. Dependent variables were net traction (*NT*), gross traction (*GT*), motion resistance (*MR*) and traction efficiency(*TE*). Comparison and evaluation of data were carried out by using a factorial experiment on the basis of randomized complete block design with three replications. Interactions of independent and dependent variables in addition to verification of previous research results showed that forward speed has high significant effect on motion resistance. Based on test results, a regression model for motion resistance ratio (*MRR*) was developed which in addition to previous models, the forward speed and slip parameters were also entered in the new model. The newly developed motion resistance ratio model is:

$$MRR = \frac{1.29}{Cn} - 0.015Va + 0.35S + 0.023 \text{ Where } Va \text{ is actual forward speed in } km/h,$$

S is slip in decimal and *Cn* is dimensionless mobility number.

Keywords: *Traction, Soil bin, Forward Speed, Rubber Tire*

1- Assistant Professor, farm machinery mechanic Department, Shahid Chamran University, Ahwaz, Iran, (javad1950@yahoo.com).

2- Associate Professor, farm machinery mechanic Department, Tatbiat Modares University, Tehran, Iran.